

Apie tikrą, paskutinį bandymą ir apie nušautą Buinickį

Autor: Jozef Mackevič

Niedziela, 26 października 2014 - Poprawiony Niedziela, 26 października 2014

(...) Istorija yra labai ilga ir labai paini. Turima omenyje tai, kad kadaise, seniai, buvo valstybė, ne tiek turtinga, kiek didelė, ir, pagal mano skonį, puiki, ji vadinosi Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Ir staiga visi išsižadėjo jos įpėdinystės. Istorijos vadovėliai mus moko, kad Abiejų Tautų Respubliką pasidalijo Prūsija, Rusija ir Austrija. O dėl Lietuvos Kunigaikštystės, tai jos situacijos tragizmą lėmė tai, kad nepriklausomai nuo administracinio padalijimo, primesto iš išorės Rusijos imperijos, vyko vidinis padalijimas, tarsi kitoje plotmėje, ir iš tikrųjų ji atiteko lenkams, lietuviams ir baltarusiams. Įpėdinis į visumą nepretendavo. Jo tiesiog nebuvo. Kiekvienas norėjo tik tai atsiplėšti gabalą sau. Jeigu būtų susitarę tarpusavyje, kaip Prūsija, Rusija ir Austrija, gal būtų buvusi taika. Deja, susitarti nenorėjo. Dėl to kilo ginčas, peraugantis į atvirą kovą dėl kalbų, dėl kultūros, dėl tradicijų, dėl istorijos interpretavimo, dėl religijos. Buvo kovojama ir kumščiais, lazdomis išėjus iš šventų bažnyčių bei cerkvių, griebiamasi peilių, ienų, pistoletų, o galiausiai, per paskutinį karą, įskųsdavo Gestapo ar NKVD tarnyboms. Neapykanta, pagal visus gamtos dėsnius, gimdė neapykantą.

Buvo ir aukščiausias tų tarpusavio pretenzijų taškas: teritorija, kurioje su ypatinga aistra kryžiuosi sugniaužti kumščiais, būtent Vilniaus kraštas, kažkada visumos sostinė. Suprantamas požymis. Kas parceliuoja turtą, visada norėtų atsirišti sau gabalėlį būtent su dvaru. Tokiu būdu baltarusiškuose žemėlapiuose Vilnius atsidūrė vakariniame pretenzijų pakraštyje, lietuviškuose jis buvo rytiniame krašte, o lenkiškuose – šiauriniame.

Lenkijos kaltė čia dėl esminio sunkumo yra didžiausia. Abstrahuojama jau nuo formalių aktų, kuriuos seimai priėmė 1791 m. gegužės 3 d. Varšuvoje ir 1922 m. vasario 20 d. Vilniuje ir kuriais buvo likviduota Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Po padalijimo Lenkija buvo iš pat pradžių ir praktiškai viena šalis, galėjusi kelti idėją apie suverenos Kunigaikštystės atgimimą ir jos valstybinę – kultūrinę ir ekonominę nepriklausomybę. Nes įpėdiniai, paveldėję visas Didžiosios Kunigaikštystės žemes, ilgą laiką jos plotuose galėjo būti faktiniai savininkai, t. y. bajorai, vėliau – inteligentai. Tačiau tie galimi įpėdiniai visiškai sulenkėjo ne tik kultūriškai, bet visų pirma politiškai.

(...)Dėl to savo šalyje atsidūrė drastiškoje situacijoje, tapo kitos valstybės rėmėjai, ir iki to, kad absoliuti gyventojų dauguma juos laikytų svetimais agentais, buvo jau tik vienas žingsnis.

(...) Ir ta saujelė nori primesti savo kalbą, savo religiją, savo administraciją, savo dominavimą kiekvienu atžvilgiu ir savo valstybę.

Apie tikrą, paskutinį bandymą ir apie nušautą Buinickį

Autor: Jozef Mackevič

Niedziela, 26 października 2014 - Poprawiony Niedziela, 26 października 2014

(...) Dar yra netiesioginė, netyčinė, kaip sakoma, Lenkijos kaltė. Kadangi kylantis senųjų Žečpospolitos dalininkų – ukrainiečių, lietuvių, baltarusių – nacionalizmas pavyzdį savo tautiniam „atgimimui“ aklaivai pasiskolino iš XIX a. antrosios pusės lenkų nacionalizmo programos, taip pat ir jo metodą bei šūki.

(...) Bolševikų laikais dažnai buvo girdėti sakant: **O tas X arba Y, ar jis patikimas žmogus? – Taaip! Juk tai lietuvis**“ . Iš esmės susiklostė taip, kad ne koks nors vienas visuomenės sluoksnis, o būtent visa Lietuvos buvo bolševikų priešas, baisi, kerštinga, su buožišku priešiškuumu. Nes paskutiniojo karo metu Rytų Europos teritorijoje atsirado įdomus istorinis paradoksas. Nuo Pečengos iki Juodosios jūros, viskas, kas buvo demokratiška iš prigimties, taigi valstietiškos tautos, tokios kaip baltarusiai, ukrainiečiai, ir tos valstybės, kurios savo nepriklausomybę pelnė tarsi „juodomis nuo plūgo rankomis“, t. y. Suomija, Estija, Latvija, Lietuva, priešu Nr. 1 laikė Sovietų Sąjungą. Vientisoje grandinėje; tik tai „poniška“ Lenkija ir „kapitalistinė“ Čekija priešu Nr. 1 laikė Trečiąjį Reichą, o su sovietais sudarė sandorą. Todėl neteislinga tai, ką mėgsta prikišti sovietinė propaganda Lenkijoje, – kad ji neva pralaužė antisovietinę spragą prieš vokiečius kovojusių sąjungininkų fronte. Buvo kaip tik atvirkščiai: iš tiesų Lenkija išlaužė spragą solidariame fronte, bet Rytų Europoje, ir – Sovietų naudai.

(...) Abi pusės pralaimėjo. Viena dėl to, kad pralaimėjo Vokietija, o kita dėl to, kad laimėjo Sovietai. Tačiau to meto faktinė būklė šiandien yra jautrus dalykas. Nekalbama apie jį apskritai norint iškraipyti, o apie tai, kas mažiausiai tinka naudoti einamojoje politikoje. Karo laikotarpis mūsų žemėse trumpas ir dramatiškas. Tačiau po karo niekas nesuinteresuotas pateikti visą istorinę tiesą, tuo labiau, kad vadinamosios „broliškos tautos“, priklausiusios valstybinei senosios Žečpospolitos bendrijai, atsidūrė ne toje pačioje, o priešingose barikadų pusėje. Visos abiejų okupacijų nelaimės nepriartino jų prie „Karūnos“, o atvirkščiai: praraja tapo dar gilesnė. AK vadas gen. Roweckis tiksliai suformulavo vertindamas situaciją į Londoną 1942 m. nusiųstame rašte, konstatuodamas:

A. Priešas: 1) vokiečiai, 2) lietuviai, 3) baltarusiai, 4) ukrainiečiai.

B. Sąjungininkai: 1) Vakarų aljansas, 2) sovietai.

Bet tokia iš tiesų buvo pasidalijimo schema.

(...) Pasakojimą apie Buinickio mirtį žinau seniai.

(...) Liko tik tai toks klausimas: dėl ko, glaustai tariant, Buinickis buvo nušautas? Antroje 1944 m. pusėje Vilniuje galėjo būti nušauta daugybė žmonių. Kad ir maršalas Černiachovskis su visomis jo „3-ojo Baltarusijos fronto“ armijomis. Tačiau buvo priešingai – žinome, kad joms padėjo gi užimti Vilnių, o vėliau priėmė kvietimą į bendrą pokylį. Oficiali versija teikia, kad „idilija truko

Apie tikrą, paskutinį bandymą ir apie nušautą Buinickį

Autor: Jozef Mackevič

Niedziela, 26 paǵdziernika 2014 - Poprawiony Niedziela, 26 paǵdziernika 2014

neilgai“, nes paskui AK buvo suimti. Tačiau taip patvirtinamas faktas, kad tokia idilija buvo. Tada nepanašu, kad beginklio vaizdas kėlė joje didesnę disharmoniją negu ginkluotų bolševikų. Aišku, Buinickį nušauti buvo nepalyginamai lengviau.

(...) Guli kažkur užkastas buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėje ir ne aš Buinickio gailėsiu. Man tiktai tos šalies gaila. Milžiniška, gimtoji šalis. Lygumų šalis po apsiniaukusio dangaus skliautu, miškinga, vėjuota.

Kultūra, 1954 Nr. 11 (85)